

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างสรรคงานเครื่องหัตถกรรมในปัจจุบันเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจที่ทั่วโลกกำลังมีปัญหา งานหัตถกรรมนับเป็นงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยมาช้านาน ในอดีตช่างศิลปหัตถกรรมได้สร้างสรรค์ผลงานเอาไว้ให้คนรุ่นหลังอย่างมากมาย แต่ด้วยกระแสสังคมที่เจริญเติบโตขึ้นงานหัตถกรรมอาจจะถูกมองว่ามีบทบาทน้อยลง แต่ความเป็นจริงนั้นงานหัตถกรรมไม่ได้ด้อยคุณค่าแต่อย่างใด ตรงกันข้ามนับวันงานเหล่านี้ยิ่งมีคุณค่ามากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากงานหัตถกรรมเป็นงานที่เกิดจากภูมิปัญญาและป็นงานศิลปแขนงหนึ่งอีกด้วย ในส่วนของผู้วิจัยได้มีความตระหนักถึงคุณค่าโดยมีแนวความคิดที่พัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรม โดยได้นำเอาเปลือกหอยแมลงภู่ ที่เป็นสิ่งเหลือใช้มาสร้างให้เกิดประโยชน์ แทบทุกครัวเรือนเมื่อบริโภคหอยแมลงภู่แล้ว ก็มักจะทิ้งเปลือกลงถังขยะซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด และในที่สุดเปลือกหอยแมลงภู่ก็ต้องเป็นขยะเช่นเดียวกับเศษอาหารหรือถุงพลาสติก การนำเอาเปลือกหอยแมลงภู่มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหรือมาประกอบ ประดับตกแต่งสร้างเป็นลวดลายลงบนชิ้นงานหัตถกรรมที่เป็นงานเครื่องไม้ โดยผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำสิ่งที่เหลือใช้ให้แก่เปลือกหอยแมลงภู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือเกิดคุณค่าทั้งทางด้านความงามและประโยชน์ใช้สอยผ่านกระบวนการออกแบบ และสร้างงานศิลปหัตถกรรมซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงหอยแมลงภู่ที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่และเป็นแหล่งบริโภคอาหารทะเลที่สำคัญเช่นเดียวกับอาหารทะเลที่มีชื่อเสียงเช่นปลาทุ้มแมงกอลงเปลือกหอยแมลงภู่เป็นส่วนที่เหลือจากการบริโภค โดยมีส่วนที่ประกอบด้วยหินปูนที่มีความทนทานและสามารถย่อยสลายได้เพราะเป็นอินทรีย์วัตถุ การทิ้งเปลือกหอยแมลงภู่อาจจะไม่ได้ประโยชน์อะไรซึ่งในส่วนของเปลือกหอยความสวยงามอยู่ด้านใน และมีความมันวาวเป็นประกายมุกและเหลือบสีรุ้ง หากลองสังเกตดูก็จะพบว่าประกายสีรุ้งมีส่วนคล้ายกับเปลือกหอยมุกไฟแต่ความเงางามอาจจะไม่เท่าเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน การนำเอาเปลือกหอยมุกมาประกอบกับงานหัตถกรรมเครื่องไม้ อาจจะเทียบความสวยงามกับการประดับมุกของช่างโบราณไม่ได้ เพราะหอยที่นำมาประดับมุกมีราคาสูงมากและเป็นของที่หายาก ต่างจากเปลือกหอยแมลงภู่ที่หาง่ายและมีจำนวนมากหรือบางทีอาจจะมองเปลือกหอยแมลงภู่เป็นเศษขยะเท่านั้น ผู้วิจัยได้มีแนวความคิดในการนำเปลือกหอยแมลงภู่มาประกอบกับงานหัตถกรรมเครื่องไม้ เมื่อผ่านกระบวนการสร้างงานจนเสร็จเป็นผลิตภัณฑ์โดยผ่านการเคลือบเงาก็จะทำให้สีสนของเปลือกหอยมีความสวยงามมากยิ่งขึ้นและมีประกายเป็นสีมุก การสร้างผลิตภัณฑ์จะแบ่งออกเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่งานเครื่องประดับเช่นกำไล ต่างหู เข็มกลัด เข็มติดเนคไท ฯลฯ และอีกส่วนจะเป็นผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านเช่น นาฬิกา กรอบรูป โคมไฟ กล่องใส่เครื่องประดับ ฯลฯ ซึ่งผลิตภัณฑ์ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงคุณสมบัติของเปลือกหอยแมลงภู่เพื่อนำมาประกอบ ประดับตกแต่ง โดยผ่านกระบวนการออกแบบในการวางลวดลายลงในผลิตภัณฑ์ให้ดูเหมาะสมและลงตัวก่อนที่จะสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมระดับเปลือกหอยแมลงภู่ของผู้วิจัยนี้ เป็นการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมระดับเปลือกหอยแมลงภู่ สามารถนำไปต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต และเป็นการสร้างงานอาชีพให้กับสังคมไทยให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมระดับเปลือกหอยแมลงภู่
2. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับและของตกแต่งบ้านเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมระดับเปลือกหอยแมลงภู่
3. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับและของตกแต่งบ้านโดยใช้เปลือกหอยแมลงภู่มาประกอบในตัวชิ้นงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องประดับและผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะการประดับเปลือกหอยแมลงภู่
3. สร้างผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ
 - 3.1 กำไล
 - 3.2 ต่างหู
 - 3.3 เข็มกลัด
 - 3.4 เข็มติดเนคไท
 - 3.5 พวงกุญแจ
4. สร้างผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน
 - 4.1 นาฬิกาแขวนผนัง
 - 4.2 กรอบรูป
 - 4.3 โคมไฟ
 - 4.4 กล่องใส่เครื่องประดับ
 - 4.5 โคมบาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางส่งเสริมการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่สร้างผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมที่ได้จากเปลือกหอยแมลงภู่
2. ได้ผลงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมระดับเปลือกหอยแมลงภู่
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตงานด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
4. นักศึกษาสามารถนำงานวิจัยไปศึกษาเรียนรู้ทางด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
5. ผู้ที่สนใจในด้านการสร้างผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง

6. กลุ่มผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสามารถนำรูปแบบไปพัฒนาต่อได้
7. สถาบันการศึกษาทุกแห่ง สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน

สอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. งานหัตถกรรม หมายถึง งานช่างหรืองานศิลปะที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่าย ๆ อาศัยทักษะและเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและศาสนา สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หรือผลิตด้วยเครื่องจักร ไม่เรียกว่าหัตถกรรม
2. ศิลปะการประดับเปลือกหอยแมลงภู่ หมายถึง การประดับหรือการประกอบชิ้นงานหรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนของเปลือกหอยแมลงภู่ ให้เห็นบนพื้นผิวเพื่อความสวยงามโดยส่วนที่เป็นความแวววาวของสีผิวที่อยู่ในผิวของเปลือกหอยด้านในจะเป็นสีรุ้งสวยงาม ประกอบกับงานหัตถกรรมที่ทำด้วยไม้หรือวัสดุอื่น ๆ
3. เครื่องประดับ หมายถึง วัตถุหรือสิ่งของที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสวมใส่บนร่างกาย โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อจิตใจ สามารถสร้างให้เกิดความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ ต่อผู้สวมใส่ หรือผู้ชม ผู้สร้างสรรค์งานเครื่องประดับในกลุ่มนี้ อาจเรียกว่า เป็น "ศิลปิน" ไม่ใช่ "ช่าง" เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ เพื่อสื่อแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ผ่านชิ้นงานเครื่องประดับไปสู่ผู้ชม
4. ของตกแต่งบ้าน หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการตกแต่งที่เพิ่มเข้าไปในตัวสิ่งก่อสร้างหรือโครงสร้างของสิ่งก่อสร้างที่อาจจะทำด้วยพลาสติก, ไม้, โลหะ หรือหิน ในสถาปัตยกรรมลักษณะต่างๆ ของสมัยต่าง ๆ